

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І.
МЕЧНИКОВА

Кафедра фізичної географії та природокористування

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Проректор з науково-педагогічної роботи
 (П.І.Б.)
 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
КАРТОГРАФІЧНІ ОСНОВИ ФІЗИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ ТА
МОРФОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Рівень вищої освіти	третій (освітньо-науковий)
Спеціальність	106 «Географія» (шифр і назва спеціальності)
Факультет	геолого-географічний (назва факультету)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 залікових модулів – змістових модулів – ІНДЗ* – не передбачено навчальним планом	Галузь знань 10 Природничі науки Спеціальність 106 „Географія” Рівень вищої освіти: Третій (освітньо-науковий)	Нормативна / за вибором (ВНЗ/студента)	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		1-й	-й
		<i>Семестр</i>	
		1-й	-й
		<i>Лекції</i>	
		16 год.	год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		14 год.	год.
		<i>Лабораторні</i>	
		Не передбачені год.	
		<i>Самостійна робота</i>	
		60 год.	год.
		у т.ч. ІНДЗ*: - год.	
		Форма підсумкового контролю: залік	

* – за наявності

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: формування цілісного наукового представлення про формування сучасного рельєфу Землі в цілому, окремих материків та їх підрозділів.

Завдання дисципліни:

- Визначити співвідношення між устроєм земної поверхні та структурою земної кори.
- Визначити співвідношення між ендегенними і екзогенними процесами.
- Швидкість вивітрювання.
- Взаємовідносини схилових процесів в просторі і часі.
- Морфологічний аналіз поверхні суходолу.
- Використання геоморфологічних, гіпсографічних та топографічних карт.

Очікувані результати.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування наступних компетентностей:

- **ЗК01.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- **ЗК07.** Здатність спілкуватися на фахову тематику з експертами з інших галузей.
- **ЗК08.** Здатність до усної і письмової презентації та обговорення результатів наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та іноземними мовами.
- **СК03.** Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру (в сфері економічної та соціальної географії, біогеографії і географії ґрунтів, фізичної географії, геофізики і геохімії ландшафтів, конструктивної географії і раціонального використання природних ресурсів), оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.
- **СК05.** Здатність використовувати новітні інформаційно-комунікаційні технології, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та навчальній діяльності.
- **СК07.** Здатність формулювати наукову проблему, робочі гіпотези досліджуваної проблеми, що передбачає глибоке переосмислення, застосування наявних фундаментальних та створення нових цілісних знань.
- **СК09.** Здатність демонструвати глибинні знання та розуміння основних концепцій, важливих фактів, принципів та теорій з географії.
- **СК11.** Здатність демонструвати знання сучасного стану, основних тенденцій та перспектив розвитку географічної науки, орієнтуватись в сучасних проблемах наукових досліджень в галузі географії та

суміжних науках, продукувати нові ідеї при вирішенні дослідницьких і практичних задач.

Очікувані результати навчання:

Кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна „КАРТОГРАФІЧНІ ОСНОВИ ФІЗИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ ТА МОРФОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ”:

- **РН02.** Глибоко розуміти загальні принципи, методи географічних наук, методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях (у сфері економічної та соціальної географії, біогеографії і географії ґрунтів, фізичної географії, геофізики і геохімії ландшафтів, конструктивної географії і раціонального використання природних ресурсів) та у викладацькій практиці.
- **РН05.** Ґрунтовні знання методів наукових досліджень економічної та соціальної географії, біогеографії і географії ґрунтів, фізичної географії, геофізики і геохімії ландшафтів, конструктивної географії і раціонального використання природних ресурсів та вміння їх використовувати на належному рівні.
- **РН07.** Вміти презентувати та обговорювати з фахівцями та широкою аудиторією результати досліджень наукових та прикладних проблеми з географії державною та іноземною мовами, кваліфіковано їх відображати у наукових публікаціях, провідних міжнародних наукових виданнях.
- **РН08.** Вміти планувати і виконувати експериментальні та теоретичні дослідження з географії, дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасних інструментів, критично аналізувати результати власних і інших досліджень у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.
- **РН11.** Вміти ініціювати, організовувати та проводити комплексні дослідження в галузі географії, науково-дослідницькій та інноваційній діяльності, використовуючи міждисциплінарні підходи, результатом яких є отримання нових знань.
- **РН12.** Вміти обґрунтовано обирати та ефективно використовувати сучасні освітні технології, методи й засоби навчання у закладах вищої освіти на основі знань теоретико-методологічних основ педагогічного процесу вищої школи.

У результаті вивчення навчальної дисципліни „КАРТОГРАФІЧНІ ОСНОВИ ФІЗИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ ТА МОРФОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ” студент повинен:

Знати:

- Склад і структуру земної кори;
- Устрій поверхні земної кори;
- Ерозійні цикли на поверхні Землі;
- Швидкість вивітрювання гірських порід та її географічне розповсюдження;

- Селективність процесу вивітрювання;
- Опір гірських порід до процесу вивітрювання;
- Рухливість продуктів вивітрювання;
- Рух мас гірських порід;
- Прояв руху гірських порід на поверхні Землі;
- Поняття денудації, коразії, ерозії, абразії.
- Базиси ерозії і денудації.
- схилі процеси і рельєф схилів;
- Поняття : пенеплен, педімент, поверхні вирівнювання, базис ерозії (абсолютний та відносний).

Вміти:

- Виявляти співвідношення між устроєм земної поверхні та структурою земної кори;
- встановлювати співвідношення між ендегенними і екзогенними процесами;
- Проводити польові та лабораторні дослідження ендегенних і екзогенних процесів;
- встановлювати швидкість вивітрювання гірських порід на поверхні Землі;
- встановлювати прояв руху гірських мас на Землі;
- Виявляти взаємовідносини схилівих процесів в просторі і часі;
- Розвиток схилів вік схилів;
- встановлювати розвиток схилів;
- комплекси форм;
- морфологічні ландшафти.
- Морфологічний аналіз поверхні суходолу з використанням геоморфологічних, гіпсографічних, фізіономічних та топографічних карт;

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Склад і структура земної кори.

Тема 1. Земна кора. Склад і структура земної кори. Устрій поверхні земної кори. Співвідношення між устроєм земної поверхні та структурою земної кори.

Тема 2. Ерозійний цикл. Співвідношення між ендегенними і екзогенними процесами. Методи дослідження.

Тема 3. Вивітрювання гірських порід та його продукти. Швидкість вивітрювання. Селективність процесу вивітрювання. Опір гірських порід. Рухливість продуктів вивітрювання.

Тема 4. Рух мас гірських порід. Опір скиду мас гірських порід. Рухомі зусилля рухливості ґрунтових мас. Збільшення ваги, зміна об'єму, періоди

руху гірських порід. Прояв руху гірських мас на Землі. Несхідний рух мас гірських порід.

Змістовий модуль 2. Морфологічний аналіз поверхні суходолу.

Тема 5. Загальні риси денудації. Поняття денудації, коразії, ерозії, абразії. Базиси ерозії і денудації.

Тема 6. Схили, схиліві процеси і рельєф схилів. Взаємовідносини схилівих процесів в просторі і часі. Вік схилів. Розвиток схилів. Поняття : пенеплен, педімент, поверхні вирівнювання, базис ерозії (абсолютний та відносний).

Тема 7. Співвідношення схилів, комплекси форм, морфологічні ландшафти.

Тема 8. Морфологічний аналіз поверхні суходолу. Використання геоморфологічних, гіпсографічних та топографічних карт.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Вечірня форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п	лаб	сп		л	п	лаб	сп
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Склад і структура земної кори.										
Тема 1. Земна кора. Склад і структура земної кори. Устрій поверхні земної кори. Співвідношення між устроєм земної поверхні та структурою земної кори.	14	2	2		10	14	2	2		10
Тема 2. Ерозійний цикл. Співвідношення між ендегенними і екзогенними процесами. Методи дослідження.	12	2			10	12	2			10
Тема 3. Вивітрювання гірських порід та його продукти. Швидкість вивітрювання. Селективність процесу вивітрювання. Опір гірських порід. Рухливість	4	2	2			4	2	2		

продуктів вивітрювання.										
Тема 4. Рух мас гірських порід. Опір скиду мас гірських порід. Рухомі зусилля рухливості ґрунтових мас. Збільшення ваги, зміна об'єму, періоди руху гірських порід. Прояв руху гірських мас на Землі. Несхідний рух мас гірських порід.	14	2	2		10	14	2	2		10
Разом за змістовим модулем 1	44	8	6		30	44	8	6		30
Змістовий модуль 2. Морфологічний аналіз поверхні суходолу.										
Тема 5. Загальні риси денудації. Поняття денудації, коразії, ерозії, абразії. Базиси ерозії і денудації.	2	2				2	2			
Тема 6. Схили, схилі процеси і рельєф схилів. Взаємовідносини схиліх процесів в просторі і часі. Вік схилів. Розвиток схилів. Поняття : пенеплен, педімент, поверхні вирівнювання, базис ерозії (абсолютний та відносний).	24	2	2		20	24	2	2		20
Тема 7. Співвідношення схилів, комплекси форм, морфологічні ландшафти.	12	2			10	12	2			10
Тема 8. Морфологічний аналіз поверхні суходолу. Використання геоморфологічних, гіпсографічних та топографічних карт.	8	2	6			8	2	6		
Разом за змістовим модулем 2	46	8	8		30	46	8	8		30
Усього годин	90	16	14		60	90	16	14		60

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Опанування методики виявлення співвідношення між устроєм земної поверхні та структурою земної кори.	2
2	Тема 2. Селективність процесу вивітрювання.	2
3	Тема 3. Прояв руху гірських мас на Землі.	2
4	Тема 4. Схиліві процеси і рельєф схилів	2
5	Тема 5. Морфологічний аналіз поверхні суходолу	6

7. Теми лабораторних занять.

Не передбачено навчальним планом.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Склад і структура земної кори.	
1	Написати реферат на тему: „Склад і структура земної кори. Основні поняття, терміни. ”	10
2	Написати реферат на тему: „Ерозійний цикл розвитку рельєфу поверхні Землі.”	10
3	Підготовка до практичних занять	10
	Змістовий модуль 2. Морфологічний аналіз поверхні суходолу.	
4	Написати реферат на тему:” Розвиток схилів. Поняття : пенеплен, педімент, поверхні вирівнювання, базис ерозії (абсолютний та відносний).	20
	Підготовка до практичних занять	10
	Разом	60

До самостійної роботи відноситься:

[1] – підготовка до лекцій, практичних, семінарських, лабораторних занять;

[2] – написання рефератів, есе;

[3] –

9. Індивідуальне науково-дослідне завдання.

Не передбачено навчальним планом.

10. Методи навчання

Лекції, розповіді, пояснення, ілюстрація, обговорення проблемних питань, виконання теоретичних і практичних завдань, виконання самостійних завдань.

11. Методи контролю

Поточний контроль PhD-студентів здійснюється:

- тест-контролем знань з кожного змістового модуля;
- оцінювання практичних навичок;
- оцінювання виконання самостійної роботи;
- оцінювання письмової самостійної роботи (есе);
- підсумковий письмовий проект.

Підсумкова оцінка отримується PhD-студентом за результатами всіх видів контролю.

Рівень знань студента оцінюється за 100-бальною шкалою.

12. Питання для підсумкового контролю

1. Земна кора. Склад і структура земної кори.
2. Устрій поверхні земної кори. Співвідношення між устроєм земної поверхні та структурою земної кори.
3. Ерозійний цикл розвитку поверхні Землі.
4. Співвідношення між ендегенними і екзогенними процесами. Методи дослідження.
5. Вивітрювання гірських порід та його продукти.
6. Швидкість вивітрювання.
7. Селективність процесу вивітрювання.
8. Опір гірських порід. Рухливість продуктів вивітрювання.
9. Рух мас гірських порід.
10. Опір скиду мас гірських порід.
11. Рухомі зусилля рухливості ґрунтових мас.
12. Прояв руху гірських мас на Землі.
13. Несхідний рух мас гірських порід.
14. Загальні риси денудації.
15. Поняття денудації, коразії, ерозії, абразії. Базиси ерозії і денудації.
16. Схили, схилі процеси і рельєф схилів.
17. Взаємовідносини схилівих процесів в просторі і часі.
18. Вік схилів. Розвиток схилів.
19. Поняття : пенеплен, педімент, поверхні вирівнювання, базис ерозії (абсолютний та відносний).
20. Співвідношення схилів, комплекси форм, морфологічні ландшафти.

21. Морфологічний аналіз поверхні суходолу.
22. Використання геоморфологічних, гіпсографічних та топографічних карт.

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
ЗМ 1 (теми 1-4) – опитування під час занять, поточне тестування, вирішення ситуацій, обговорення дисертаційних положень	20
ЗМ2 (теми 4-8) – опитування під час занять, поточне тестування, вирішення ситуацій, обговорення дисертаційних положень	20
Самостійна робота	30
Залік: питання, наукова доповідь за темою	30

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

Комплексне навчально-методичне забезпечення, література і джерела, ілюстративні матеріали, статті у фахових виданнях, інформаційні ресурси.

14. Рекомендована література

1. Беручашвили Н.Л., Жучкова В.К. Методы комплексных физико-географических исследований: Учебник. – М.:Изд-во МГУ, 1997. – 320 с.
2. Волков Н.Г. Локальные морфоструктуры Днепровско-Донецкой впадины. – К.: Наукова думка, 1997. – 154 с.

3. Выхованец Г.В. Эоловы процесс на морском берегу. – Одесса: Астропринт, 2003. – 368 с.
4. Геренчук К.И. Тектонические закономерности в орографии и речной сети Русской равнины. – Львов: Изд-во Львов. Ун-та, 1960. – 241с.
5. Исаченко А. Г. Методы прикладных ландшафтных исследований. – Л.: Наука,1980. – 222 с.
6. Макунина Г. С. Методы полевых физико-географических исследований. Структура и динамика ландшафта: Учеб.-метод. пособие . – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1987. – 115с.
7. Палиенко В.П. Еовейшая геодинамика и ее отражение в рельефе Украины. – К.: Наукова думка, 1992. -116 с.
8. Жучкова В.К., Раковская Э.М. Методы комплексных физико-географических исследований. – М.: «Академия», 2004. – 368 с.
9. Немець К.А., Немець П.М. Теорія і методологія географічної науки: методи просторового аналізу. – Харків: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2014.- 172 с.
10. Сучасна динаміка рельєфу України / В.П.Палієнко, А.В.Матошко, М.Є.Барщевський та ін. / За ред. доктора географічних наук, професора В.П.Палієнко. – К.: Наукова думка, 2005. – 268 с.
11. Шуйский Ю.Д., Выхованец Г.В. Экзогенные процессы развития аккумулятивных берегов в северо-западной части Черного моря. – М.: Недра, 1989. – 189.
12. Шуйський Ю.Д. Типи берегів Світового океану. – Одеса: Астропринт, 2000. – 480 с.
13. Шуйський Ю.Д., Вихованець Г.В., Орган Л.В., Принципи організації стаціонарів в береговій зоні морів // Довготермінові спостереження довкілля: досвід, проблеми, перспективи / Матеріали міжнародного наукового семінару. – Львів: Вид-во ЛНУ, 219.- с.38-41.
14. Шуйский Ю.Д., Муркаклов А.Б., Гыжко Л.В. Практикум по береговедению // Методическое пособие для студентов физико-географов. – Одесса: Бахва, 2015. – 84 с.